

REAKCIA NA ROZHOVOR S MUDr. ŠURKALOM

Doc. MUDr. Karol Turček, CSc.

PSYCH-TURČEK, s.r.o.

Dnes mi prišlo poštou číslo 1/2020 nášho časopisu. Okrem iného som v ňom našiel redakčný rozhovor s MUDr. Šurkalom o psychedelických látkach a organizácii SAPAS, ktorá bola založená na Slovensku. K obsahu mám viaceré vážne výhrady a upozornenia.

MUDr. Šurkala v rozhovore povedal, že jeho záujem a záujem ďalších, ktorí sa zaujímajú o predmetné látky, je smerovaný na ich „využitie v medicíne ako nástroj pri rozvoji duševného zdravia“. Hovorí o viacerých výskumoch, ktoré potvrdili účinnosť týchto látok v rámci viacerých diagnóz. Poukázal najmä na psilocybín využiteľný pri rezistentnej depresii a úzkosti, pri terapii závislosti od tabaku a od alkoholu, pri terapii posttraumatickej stresovej poruchy, napríklad u amerických veteránov.

Vychádza z akéhosi protektívneho charakteru psychedelík. Pýtam sa však – akého protektívneho charakteru psychedelík? Akým mechanizmom sú protektívne? Vraj tí, ktorí aspoň raz v živote užili psychedelikum, majú menšiu náchylnosť k psychickým poruchám či k suicidalite (?). Ako však na to autor prišiel?

Tvrdenie, že psychedelikum navodí „dočasný chaotický stav cerebrálnych okruhov a dochádza k rozvoľneniu upevnených neuronálnych prepojení a vytvoreniu nových“ mi imponuje len ako silená snaha o vysvetlenie mechanizmu účinku látky v mozgových štruktúrach. A ďalej – MUDr. Šurkala uvádza tri účinné faktory – kognitívne zmeny ako zmena perspektívy, psychodynamické vhlady a vrcholové zážitky, a navyše význam hudby pri sedení so substanciou. Zdá sa, že ako jediné, o čo týmto ľuďom ide, sú práve tie „vrcholové zážitky“. Pravda, hudba tam môže zohrávať istú rolu, nie však terapeutickú, nanajvýš zážitkovú.

Odvolávanie sa a citácia českého filozofa Víta Pokorného je nepochopiteľná a nič podstatné nerieši.

Za dôležitý považujem zmienený právny problém s podávaním psychedelík, čo predstavuje prekročenie medzi zákona. V „Manifeste SAPAS“ som sa dočítal, že táto skupina (či organizácia?) sa snaží o „destigmatizáciu“ a zmenu vnímania psychedelík. Zároveň sa možno dočítať o ich ambíciách zmeniť postoj zákonodarcu k danej otázke. Na iných stránkach tejto spoločnosti sa možno dočítať viaceré propagujúce vyjadrenia. Takéto šírenie propagácie nezákonných psychotropných látok v internete by malo byť považované za protiprávne, respektíve trestné, a ako také aj riešené.

MUDr. Šurkala vyvracia obavy z možných psychotických alebo anxiózných stavov v súvislosti s podaním psychedelík. Pre neho je správnym riešením dobrá selekcia pacientov. MUDr. Šurkala má však podľa mňa pravdu v tom, že po podaní psychedelík nedochádza k halucináciám, ale k pseudoilúziám.

Pre napísanie tejto reakcie na redakčný rozhovor ma neprivedli len dlhoročné odborné skúsenosti (som už naozaj psychiatrický senior), ale aj osobná skúsenosť s halucinogénmi. Stretol som sa s nimi v rámci výskumu so psilocybínom a LSD na Psychiatrickej klinike UK v Hradci Králové, ktorý viedol prof. MUDr. M. Zapletálek, DrSc. v roku 1974. Bol som členom tímu, ktorý sa touto problematikou zaoberal, a navyše som sa osobne stal aj súčasťou výskumu ako pokusná osoba. Pod viac ako 10-hodinovým pozorovaním mi bola podaná injekčná dávka psilocybínu. Sám som mohol prežiť veľmi zaujímavý zážitok, ktorý som si zapamätal na celý život. Skutočne išlo o farebné, vlniace sa pseudoilúzie kontúr predmetov v miestnosti, pocit „zastavenia času“, pocit absolútneho pokoja – nič nebolo, nie je a nebude dôležité, zvýšenie pasívneho libida bez akejkolvek snahy niečo pre to urobiť. Priznám sa, že to bol príjemný zážitok. Odniesol som si z neho pochopenie, prečo to ľudia robia, ale nikdy som nezatúžil tento zážitok opakovať. Áno – prečo to robia? Útek od frustrujúcej reality, ktorú subjekt nezvláda – do iného snového, oslobodzujúceho sveta bez problémov, a naopak u dobre situovaných jedincov snaha o prežívanie niečoho nového, silnejšieho, lebo oni už všetko videli, počuli a boli všade aj niekoľkokrát... A toto sú predsa základné vlastnosti, ktoré má niekomu splniť droga. A psilocybín drogou je!

Považujem za potrebné povedať aj niečo, čo sa nerado počúva. Dlhé roky som sledoval boj za legalizáciu marihuany, vedený napríklad pod zástavou „dekriminalizácie“, čo je totožné s legalizáciou. Poznal som mnohých, ktorí sa v tejto otázke angažovali. Musím len sucho konštatovať, že išlo o neštandardné, rôznym spôsobom akcentované osobnosti. Nie som si istý, že by práve takíto jedinci mali prinášať národu nové spasenie.

Prosím o prepáčenie, že som sa tak vehementne pustil do písania tejto reakcie. Podstatnú časť svojej odbornej činnosti som venoval závislostiam a ich zdravotným a sociálnym dopadom. Prieči sa mi, ak niekto pod lúbivou

zástavou riešenia „rezistentných“ depresii (o ktorých nevieme, či boli správne liečené) podsúva odbornej, ale najmä laickej verejnosti novú samospasiteľnú metódu. V skutočnosti ide podľa mňa len o nežiaducu propagáciu nepovolených látok, použiteľných nanajvýš v serióznom výskume na riadne akreditovanom pracovisku.

Komentár vedúceho redaktora

Využívam svoje postavenie vedúceho redaktora a rád by som nejako scelil nepriamu konfrontáciu medzi rozhovorom s MUDr. Martinom Šurkalom a listom od pána docenta Karola Turčeka. Náš časopis oslovuje predovšetkým odborníkov zaoberajúcich sa závislosťami, ktorí proti nim bojujú v tom najlepšom zmysle slova. Tušil som rozpačité a kritické reakcie na uverejnený rozhovor o psychedelikách, ale som človek, ktorý má rád názorovú polemiku a iskrenie, hoci nie nejaké samoúčelné sofistické alebo rétorické cvičenia. Tu sa však dotýkame naozaj hlbokého problému koncepcie a eventuálne rekonceptualizácie určitej skupiny psychoaktívnych látok, ktorá môže odbornou verejnosťou právom nemálo zatriasť, najmä keď si uvedomíme, že bežne vo svojej klinickej praxi nevidíme ľudí, ktorí by boli po užití halucinogénov uzdravení zo závislosti alebo iných duševných porúch. Skôr sú to ľudia, ktorým sa kumulujú nielen zdravotné, ale aj vzťahové a mnohé iné životné problémy. Vzhľadom na to, že je to naša obvyklá skúsenosť, ju tu nemusím širšie ozrejmovvať. Len poukazujem na to, že kritické a dokonca aj mnohé roztrpčené reakcie na adresu tejto rekonceptualizácie plne chápem. Na druhej strane, s týmito látkami prebiehajú na mnohých miestach sveta výskumy, ktoré zohľadňujú princípy medicíny založenej na dôkazoch a samozrejme zákony tej-ktorej krajiny, v ktorých sa realizujú. Preto chcem zdôrazniť, že na stránkach tohto časopisu nešlo a nejde o žiadnu propagáciu nepovolených látok alebo ich vynášanie do umelého svetla reflektorov odborného záujmu a pozornosti. Minulé číslo Alkoholizmu a drogových závislostí nech vážení čitatelia láskavo berú ako príspevok do diskusie, pretože pokiaľ je živá diskusia, tak je živá aj odbornosť a tak pretrváva aj vášnivý záujem o dianie okolo nás, ktoré je v oblasti psychoaktívnych látok naozaj dynamické a turbulentné.

Buďme vďační, že náš odbor nie je zavesený za kostru kdesi v múzeu dejín, ale že sa neustále pohybuje po bohato členenom reliéfe ľudského poznania a vedy.

MUDr. Michal Patarák